

Z OBSAHU ČÍSLA

O traumatologické péči v Hradci Králové

56. Studentská vědecká konference

Cena primátora města
za studentskou tvůrčí práci

Vzpomínka na prof. Blechu

Tělověda ve školách první republiky

Tři měsíce ve Lvím městě

Lidé hradečtí v kresbách
Rudolfa Malce

Galerie Na Hradě

Padova - Mekka medicíny

Memoriální obraz pražských univerzitních studentů je vůbec nejstarším, který tradice váže s Univerzitou Karlovou. Na gotické desce je sv. Dominik – patron a ochránce teologů a sv. Máří Magdalena s vonnými mastmi, reprezentující mediky.

Skvělé české dílo z konce 14. století bylo po vydání Kutnohorského dekretu (1409) přeneseno německými studenty do Lipska, kde je na tamní univerzitě chováno v největší vážnosti dodnes. Jan Smit

(Fotografie obrazu je umístěna ve Sloupové síni Lékařské knihovny Na Hradě).

Časopis SCAN založil a v letech 1991–2005 byl jeho vedoucím redaktorem PhDr. Vladimír Panoušek.

Šéfredaktor: Prof. MUDr. Ivo Šteiner, CSc. Sekretářka redakce Alena Hejnová. Adresa redakce steiner@lfhk.cuni.cz

Redakční rada: PhDr. Josef Bavor, prof. MUDr. RNDr. Miroslav Červinka, CSc., Mgr. Martin Formánek, doc. MUDr. Leoš Heger, CSc., doc. MUDr. Roman

Chlábek, Ph.D., prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc., Bc. Iveta Juranová, Ing. Eva Kvapilová, prof. MUDr. Vladimír Palička, CSc., dr.h.c., prof. MUDr.

Roman Prymula, CSc., Ph.D., Mgr. Jiří Štěpán, Bc. Hana Ulrychová, Miroslav Všetečka, doc. MUDr. Pavel Žáček, Ph.D., RNDr. Josef Židů, CSc.

Vydává Fakultní nemocnice v Hradci Králové jako čtvrtletník v nakladatelství ATD Hradec Králové (atd.hk@seznam.cz) • Ročník XX (2010), č. 2

Zhotovila Tiskárna Avalon, s.r.o., Praha • MK ČR E 11425 • ISSN 1211–295X

(Časopis Scan je zveřejněn též na webových stránkách FN a LF na adresách <http://pavouk.fnhk.cz/nove/> v kapitole Pro širokou veřejnost a <http://lfhk.cuni.cz> v kapitole Informační služby - Časopisy)

O TRAUMATOLOGICKÉ PÉČI V HRADCI KRÁLOVÉ

Za předsednickým stolem (zleva): M. Šnajdr, D. Jurásková a R. Prymula.

Foto I. Šulcová

Dne 1. dubna se ve fakultní nemocnici konala konference pořádaná Ministerstvem zdravotnictví, Fakultní nemocnicí Hradec Králové a Českou společností pro úrazovou chirurgii, nazvaná Traumatologická péče v ČR.

Odbornými garanty a předsedajícími konference byli Mgr. Dana Jurásková, Ph.D., MBA – ministryně zdravotnictví ČR, prof. MUDr. Roman Prymula, CSc., Ph.D. – ředitel FN HK, prof. MUDr. Vladimír Palička, CSc., dr.h.c. – děkan LF UK HK, doc. MUDr. Leopold Pleva, CSc. – předseda České společnosti pro úrazovou chirurgii a prof. MUDr. Petr Gál, Ph.D., MBA – místopředseda této společnosti.

Z tiskové zprávy vydané k této akci Ministerstvem zdravotnictví citujeme:

Česká republika zaujímá přední místo v evropských statistikách počtu úrazů. Poranění a otravy jsou u nás na třetím místě příčin úmrtí, hned za cévními a nádorovými onemocněními. Právě proto je velice důležité, aby u nás fungovala efektivní traumatologická péče na vysoké úrovni. Konference v Hradci Králové jednala o koncepci traumatologické péče a zkvalitňování a zefektivňování péče o vážně zraněné pacienty v České republice.

Každý si jistě uvědomuje, jak důležitý je okamžitý a kvalitní zásah lékařů například po těžkých haváriích nebo jiných hromadných neštěstích. Právě tato péče se výrazně zlepšila díky finančním prostředkům z Evropské unie. „Podařilo se nám poprvé zajistit systémové a celoplošné financování vysoce speci-

alizované traumatologické péče. V celé České republice tedy budeme mít moderní traumatologická centra, která zcela splňují současné evropské odborné standardy jak v oblasti personální, tak i přístrojové a organizační. Pouze takto vybavená centra mohou poskytovat nejvyšší možnou péči,“ řekl Marek Šnajdr, první náměstek ministryně zdravotnictví, a dodal: „Významně nám v tom pomohla zhruba miliarda korun, kterou se nám podařilo získat z prostředků Evropské unie.“

Připomeňme, že v roce 2008 proběhl v České republice ve spolupráci s odbornými společnostmi, plátcí zdravotního pojištění a zástupci poskytovatelů zdravotní péče rozsáhlý audit traumacenter, na jehož základě se uskutečnila restrukturalizace této sítě. Došlo k vyčlenění deseti špičkových traumatologických center – každé na přibližně jeden milion obyvatel, podobně jak je tomu i v zemích Evropské unie. Tím je zajištěna dostupnost specializované traumatologické péče ve všech regionech České republiky.

„Záchranné služby teď mají přesné instrukce, do kterých zařízení v daném regionu mají těžce zraněné vozit a pacient pak není zbytečně převážěn z jednoho zařízení do druhého,“ vysvětlila ministryně zdravotnictví Dana Jurásková, a dodala: „U těžkých traumat jde především o čas a také o to, aby se pacient dostal do správných, tzn. kvalifikovaných rukou včas. Závisí na tom jeho život a také rozsah následků.“

56. STUDENTSKÁ VĚDECKÁ KONFERENCE

Dne 11. května proběhla již po šestapadesáté studentská vědecká konference naší fakulty a fakultní nemocnice. Hradecká lékařská fakulta je jedinou v republice, která tyto konference pořádá bez přerušení.

Ve Výukovém centru LF ve FN zaznělo ve třech sekcích celkem 33 prezentací, většinou v českém, ale od našich zahraničních studentů i v anglickém jazyce.

Na akci tohoto typu je třeba ocenit jak účastníci se studenty, kteří jsou ochotni a schopni se během akademického roku kromě náročného studia věnovat i výzkumné práci, tak pracoviště, která jim tuto práci umožní a přidělí školitele.

Je proto na místě vyzvednout zejména ústavy a kliniky, které se představily vícečetnou účastí; jsou to Histologie a embryologie, 2. interní klinika, Fyziologie, Fingerlandův ústav patologie, Lékařská mikrobiologie, 1. interní klinika a Ústav klinické imunologie a alergologie. Na druhé straně je smutné, že se neobjevila ani jedna práce z chirurgických oborů. I. Š.

Odborné hodnotící komise posléze došly k těmto výsledkům:

SEKCE PRACÍ Z TEORETICKÝCH A PREKLINICKÝCH OBORŮ

(předsedkyně doc. MUDr. Alena Stoklasová, CSc.; 11 prací)

1. Štěpán Šembera (4. r.): Je možné ovlivnit hepatotoxicitu acetaminofenu *in vitro* aminofylinem? / Ústav fyziologie; školitel MUDr. Otto Kučera, Ph.D.

2. Benjamín Víšek (4. r.): Měření délky telomer pomocí průtokové cytometrie / Ústav histologie a embryologie; školitel MUDr. Tomáš Soukup

3. Kristýna Kučerová (3. r.): Účinek fluvastatinu na prohloubení cholestatického jaterního poškození u potkana / Ústav fyziologie; školitel doc. MUDr. Halka Lotková, Ph.D.

SEKCE PRACÍ Z KLINICKÝCH OBORŮ

(předseda prof. MUDr. Aleš Ryška, Ph.D.; 16 prací)

1. Catherine McGrath (5. r.): Detection levels from universal screening versus targeted high-risk case finding in pregnancy-related thyroid disorders / 2. interní klinika; školitel prof. MUDr. Jiří Horáček, CSc.

Teorie: doc. Stoklasová a student Šembera

Klinika: prof. Ryška a studentka McGrath

2. Martina Vlčková (6. r.): Stanovení rozsahu postižení dýchacích cest u alergických rhinitiků měřením vydechovaného oxidu dusnatého / Ústav klinické imunologie a alergologie; školitelka MUDr. Irena Krčmová, CSc.

3. Roman Machač (5. r.): Vliv dlouhodobé expozice látek obsažených v asfaltu na hladinu hsp27, sAnnexinu V a SAPO-1/Fas v séru silničnířů / Ústav klinické imunologie a alergologie; školitel RNDr. Ctirad Andrys, Ph.D.

SEKCE PRACÍ OBORU OŠETŘOVATELSTVÍ

(předseda prof. MUDr. Jaroslav Malý, CSc.; 6 prací)

1. Lucie Uhlířová (3. r.): Zdravotník jako pacient / Ústav sociálního lékařství, odd. ošetřovatelství; školitelka Jaroslava Pečenková

2. Lucie Večeřová (3. r.): Průzkum informovanosti a postojů k antikoncepci a plánovanému rodičovství u studentek Střední zdravotnické školy a Střední průmyslové školy / Ústav sociálního lékařství, odd. ošetřovatelství; školitelka Mgr. Eva Vachková

3. Alexandra Hvězdová (3. r.): Kvalita života žen v období klimakteria / Ústav sociálního lékařství, odd. ošetřovatelství; školitelka Mgr. Eva Vachková.

Foto: I. Šulcová

Ošetřovatelství: prof. Malý a studentka Uhlířová

K ŽIVOTNÍMU JUBILEU DOC. JIŘÍHO BITTNERA

Doc. MUDr. Jiří Bittner, CSc., emeritní přednosta Stomatologické kliniky LF UK a FN v Hradci Králové, se dožívá v letošním roce 80 let.

Narozen v Bystrém u Poličky, mládí strávil v Praze. Gymnaziální studia ukončil v roce 1949, na pražské Lékařské fakultě Univerzity Karlovy poté studoval stomatologický směr. V roce 1953 odešel na umístěnku z Prahy do Dvora Králové nad Labem. Během 3 let se zde vypracoval z obvodního zubního lékaře na přednostu oddělení a okresního stomatologa. Roku 1959 byl přijat na místo odborného asistenta na Stomatologické klinice v Hradci Králové. Zde pokračoval v odborném růstu, a to na poli stomatologické protetiky, která se stala jeho celoživotním

posláním. V roce 1964 se stal vedoucím lékařem protetikého oddělení. V roce 1969 proběhlo habilitační řízení; jmenování docentem stomatologie se však smělo uskutečnit až v roce 1980. Navzdory době se Jiří Bittner stal v roce 1970 předsedou protetické sekce České stomatologické společnosti, kterou poté vedl až do roku 1995. Organizoval a pořádal mnohá odborná setkání, účastnil se řady výzkumných úkolů, psal oponentské posudky, aktivně se podílel na postgraduální výchově zubních lékařů. Nezanedbával však ani vlastní odborné aktivity, publikoval a přednášel. U studentů byl vždy velmi oblíben pro srozumitelnost a vysokou kvalitu svých přednášek i pro své povahové vlastnosti.

V roce 1990, po změně politického klimatu, se stal Jiří Bittner přednostou Stomatologické kliniky a proděkanem lékařské fakulty. Patří mu veliký dík za prozřetelnost, s níž se mu s podporou tehdejšího vedení školy podařilo obhájit a uchovat výuku stomatologie v Hradci Králové. Ve funkci přednosta kliniky setrval do roku 1996, ve funkci proděkana do roku 1997. Ani poté z kliniky neodešel,

a protože v jejích řadách zůstává i nadále, nastala v roce 2009 vzácná situace, neboť jubilant zde trávil svůj již 50. akademický rok. Rokem letošním tak vstupuje do druhé padesátky své vysokoškolské kariéry. Q.B.F.F.F.Q.S!

Není účelem tohoto medailonku spočítat všechna ocenění, jichž se doc. Bittnerovi po zásluze v minulých letech dostalo. Obdržel je jako ocenění svých odborných i lidských kvalit. Počet jeho přednášek a publikací je úctyhodný. Jen monografií a učebnic věnovaných protetice, dentálním materiálům a gnatologii je více než 30 titulů. Pozoruhodný je i fakt, že všechna svoje díla autor sám ilustroval. Tyto knihy se staly základními učebními materiály pro několik generací českých a sloven-

ských zubních lékařů.

Souběžně s odbornými aktivitami doc. Bittner po celý život rozvíjí také svoje vlohy výtvarné a hudební. I ve výtvarném umění jej přitahují – podobně jako v odborném životě či v hudbě – zejména jeho moderní trendy a výboje. Je pravidelným návštěvníkem vernisáží současných výtvarných umělců, nepohrdne však ani dobrou klasikou počínaje impresionisty či expresionisty a konče gotickou a renesanční malbou. Mnoho let byl také aktivním členem několika jazzových bigbandů a zejména swing zůstává dodnes jeho velkou zálibou. Má řadu dobrých přátel mezi svými spolupracovníky a kolegy z řad zubních lékařů i mezi vděčně vzpomínajícími pacienty. Zůstává pro nás velkým vzorem v přístupu k povolání zubního lékaře a vysokoškolského učitele.

Přejeme proto docentu Jiřímu Bittnerovi do dalších let pevné zdraví, spokojenost v osobním životě a též mnoho nevšedních zážitků na poli výtvarného a hudebního umění.

*R. Slezák a kolektiv spolupracovníků
Stomatologická klinika*

JMENOVÁNÍ NOVÉHO PROFESORA

Doc. Ing. Zdeněk Fiala, CSc. (Ústav hygieny a preventivního lékařství)
profesorem pro obor Hygiena, preventivní lékařství a epidemiologie

Blahopřejeme!

Cena primátora města za studentskou tvůrčí práci MUDr. Petru Hejnovi, Ph.D.

Město Hradec Králové každoročně uděluje výroční ceny za mimořádné počiny v oblastech kultury, vědy, výchovy a sportu, i v dalších oblastech významných pro město.

Slavnostní večer u příležitosti udílení letošních výročních cen se konal 31. března v artkinu Centrál. Cenu primátora města za studentskou tvůrčí práci zde převzal **MUDr. Petr Hejna, Ph.D.**, odborný asistent Ústavu soudního lékařství.

Laureát je absolventem Lékařské fakulty UK v Hradci Králové. Promoval *summa cum laude* v roce 2003 a ihned po promoci nastoupil na zdejší Ústav soudního lékařství. V roce 2009 úspěšně obhájil doktorskou dizertační práci nazvanou Morfologické nálezy u oběšených, a získal titul Ph.D.

Dr. Hejna je autorem 30 vědeckých prací, z nichž 12 bylo publikováno v časopisech s impakt faktorem; u devíti z těchto impaktovaných publikací je prvním autorem.

Dr. Hejna byl v roce 2008 jmenován členem vědecké rady v balistické sekci Kriminálního ústavu v Praze, jako její nejmladší člen. V letošním roce byl zvolen členem výboru České společnosti soudního lékařství.

Blahopřejeme dr. Hejnovi k prestižnímu ocenění, děkujeme mu za vzornou reprezentaci naší fakulty i fakultní nemocnice a do budoucna mu přejeme další profesní úspěchy. I. Š.

Foto: Primátor města ing. Otakar Divíšek předává MUDr. Petru Hejnovi Cenu za studentskou tvůrčí práci.

NOVÝ VEDOUCÍ PRACOVNÍK

MUDr. Miroslav Podhola, Ph.D.,
zástupce přednosta
Fingerlandův ústav patologie

Narodil jsem se 7. ledna 1967 v Trinci. Lékařskou fakultu Univerzity Karlovy v Hradci Králové jsem studoval v letech 1985–1991. Po promoci jsem nastoupil jako sekundární lékař na Fingerlandově ústavu patologie, kde pracuji dosud. V roce 1994 jsem složil atestaci z patologické anatomie I. stupně a v roce 1997 atestaci II. stupně. V roce 2003 jsem obhájil dizertační práci a byl mi udělen titul Ph.D. Specializuji se na renální patologii. Spolupracoval jsem na několika grantech, které se týkaly problematiky ledvinných onemocnění. V letech 1996–2000 jsem několikrát stážoval na pracovištích patologické anatomie a urologie na Friedrich Schiller Universität v Jeně (Německo) v souvislosti s mezinárodní spoluprací při společném výzkumu renálních karcinomů.

Workshop pokročilé laparoskopické chirurgie v Hradci Králové

Dne 27. ledna t. r. se na zdejší chirurgické klinice konal den živých přenosů z operačního sálu.

Součástí workshopu byla přednáška předního světového odborníka v kolorektální chirurgii prof. Rulliera z Bordeaux, týkající se intersfinkterických resekcí u níže uložených karcinomů rekta. Další částí byly živé přenosy z operačních sálů – laparoskopická nízká přední resekce rekta s TME (prof. Eric Rullier) a laparoskopická resekce jater (prof. Alexander Ferko).

Akce se zúčastnila řada významných chirurgů z České republiky i ze zahraničí.

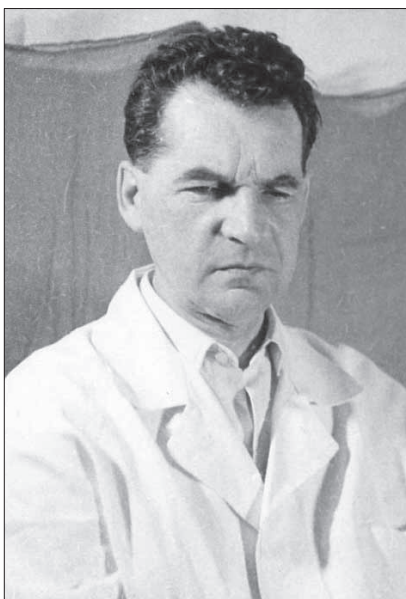
MUDr. Vladimír Motyčka

VZPOMÍNKA NA PROFESORA JIŘÍHO BLECHU

I. Drašner

MUDr. Jiří Blecha, tehdy ještě čerstvě habilitovaný docent, nestál bezprostředně u zrodu naší lékařské fakulty a fakultní nemocnice na podzim 1945. Přišel do Hradce Králové až o rok později, 1. října 1946, kdy převzal přednostenské žezlo dětské kliniky od dr. Boženy Vránové, odborné dětské lékařky, která vedla kliniku od jejího zřízení dne 22. ledna 1946. Klinika byla umístěna do několika budov, ve kterých sídlily již jiné kliniky. Bývalá okresní nemocnice, přeměněná na fakultní, neměla totiž dětské oddělení, na rozdíl od většiny jiných oborů.

Jiří Blecha se narodil v Roudnici nad Labem dne 24. července 1907, v rodině drobného živnostníka. Tamtéž chodil do základní školy a ze 6. třídy přestoupil do tamního gymnázia. To ukončil maturitou v r. 1926 a též rok začal studovat na lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Po promoci v r. 1932 byl povolán do vojenské prezenční služby v Banské Štiavnici. Od té doby, pak již v civilu, vystřídal dvě odborná pracoviště – plicní sanatorium na Pleši a v Žamberku – než se mu podařilo dostat se do Prahy, na 1. dětskou kliniku profesora Josefa Švejcara, kde pak pracoval jako odborný asistent. Na klinice poznal také svou budoucí manželku, rovněž dětskou lékařku, s kterou se záhy šťastně oženil. Paní choť mu pak věrně stála po boku po celý život nejen manželský, ale i profesionální a byla jeho velkou oporou. Byla to vzácná osobnost! Jejich dva synové byli a jsou dosud velmi úspěšní: starší – primář chirurgie, mladší – fyzik, výzkumný pracovník v zahraničí. Ihned po skončení II. světové války, kdy byly po šesti letech opět obnoveny všechny vysoké školy, se tehdejší asistent dr. Blecha habilitoval na docenta dětského lékařství (habilit. práce: K fyziologickému významu *Lactobacillus bifidus* flóry). Již na hradecké půdě byl jmenován dne 2. června 1948 profesorem dětského lékařství. Rovněž byl jmenován krajským pediatrem pro tehdy ještě Hradecký a později (po územní reformě) i Východočeský kraj. Tato funkce byla pak dočasně rozdělena na část klinickou a organizační. Dne 7. prosince 1961 byl promován doktorem věd (Dr.Sc.) na podkladě práce

„Růstové, tvarové a funkční změny v pubertě, zvláště chlapecké“. Celkem publikoval 86 odborných prací, včetně dvou knižně vydaných, a to Asfyktický syndrom novorozence, vyd. Naše vojsko 1958 a Biologie dospívání, SZN Praha 1966. K tomu nutno ještě připojit 21 příležitostných článků a odborných diskusí.

Osudová přízeň provázela pana profesora po dlouhou dobu 26 let, kdy stál v čele dětské kliniky a byl krajským pediatrem. Bez nadsázky ho můžeme nazvat zakladatelem nejen dětské kliniky, ale i spolu s dr. Josefem Tintěrou, krajským pediatrem – organizátorem a později krajským inspektorem Středních zdravotnických škol VČK, zakladatelem moderní dětské péče ve Východních Čechách. Bohužel po sovětské okupaci v srpnu 1968 s následným „normalizačním procesem“ po dalších 20 let trvajícím, byl pan profesor pro svůj politický postoj ve svých 65 letech záhy ze všech funkcí odvolán a zařazen

J. Bidlo: Prof. Blechovi k padesátinám

mezi sekundáře kliniky, s kterými musel sdílet i společnou pracovní a snášet šikanu nového přednosty kliniky, svého bývalého prvního asistenta. Není divu, že tento negativní tlak na svou osobu dlouho nevydržel snášet a kliniku, fakultní nemocnici i lékařskou fakultu opustil v roce 1972. Tuto dobu temna se snažil přežít na dětské ozdravovně v okrese Náchod, kde ho jeho bývalý asistent, pozdější okresní pediatr, na částečný úvazek přijal a snažil se mu život na tomto pracovišti dle možností zpříjemňovat a zbavovat ho všech politických problémů. Pana profesora si celá ozdravovna brzy velmi oblíbila a tajná přezdívka „krásný Jiří“ se z Hradce přenesla i sem. I pan profesor se brzy aklimatizoval v novém prostředí, na zdravém vzduchu a bez normalizátorů. Zdálo se, že tam byl i šťastný.

Pan profesor nás navždy opustil přesně v den svých osmdesátých narozenin dne 27. července 1987 po nedlouhé hospitalizaci na oddělení svého syna v Trutnově.

Jeho osobnost se natrvalo zapsala do vývoje poválečné pediatrie, a to nejen ve Východních Čechách, ale v celé republice. Všem, kteří ho znali a pod ním pracovali, se vepsal hluboko do srdcí a myslí snad na celý život. Měli jsme ho rádi, mnoho nás naučil, vybavil nás morálními zásadami pro soužití s ostatními na pracovišti i zásadami pro vedoucí funkce, vedl nás k účtě ke svým podřízeným, zejména dětským sestřím – našim nejbližším profesionálním partnerům, k pokoře a k mnoha dalším pozitivním životním zásadám. I „jeho“ dětská klinika ve Fakultní nemocnici zůstala po padesáti letech trvání stále moderní a plně vyhovující, tak jako jeho zásady, které nám vstúpil během nezapomenutelných let pracovního entuziasmu na klinice, po které se nám i během dovolených občas zastesklo.

Poděkování: Děkuji paní MUDr. Aleně Peregrinové a zejména pak panu MUDr. Jiřímu Blechovi za poskytnutí cenných životopisných dat.

(MUDr. Ivan Drašner byl ředitelem FN v letech 1990–1996)

Tělověda ve školách první republiky

P. KORITENSKÁ

Školy všech stupňů si v období první republiky, díky rozmachu specializovaných českých firem, budovaly rozsáhlé sbírky učebních pomůcek a obrazů a ještě v současnosti se na některých školách najdou pomůcky z těchto dob. Prvorepublikové školství využívalo učební pomůcky a školní obrazy téměř ve všech předmětech. I když v současnosti používání pomůcek ve výuce jistě nevymizelo, nahrazuje je velkou měrou internet a bohatě ilustrované učebnice, encyklopedie a atlasy.

POČÁTKY UŽÍVÁNÍ UČEBNÍCH POMŮCEK

První předpis, který stanovil, že „matematické přístroje“, modely a pomůcky ke kreslení mají být považovány za zákonitě potřeby, se objevil na školách koncem první třetiny 19. století. K rozšířenému používání učebních pomůcek došlo však až mnohem později. První výstavu učebních pomůcek uspořádal v roce 1874 Spolek moravských učitelů v Přerově. Tato výstava poprvé výrazně upozornila na důležitost používání pomůcek ve školách.

V Hradci Králové si veřejnost mohla poprvé prohlédnout učební pomůcky,

Embryo ve skleněném válci, 20. – 30. léta 20. stol.

Model „játra pijáka“, 20.–30. léta 20. stol.

Rozkládací model trupu, 20.–30. léta 20. stol.

výukové školní obrazy, práce učitelů a žáků Královéhradecka, školní nábytek atd. v roce 1894 na Hospodářské, průmyslové a národopisné výstavě v rámci výstavní skupiny Školství. Specializovanou výstavu školních pomůcek, která proběhla ve výstavním sále hradeckého muzea, připravilo pak pro Hradec Králové v roce 1925 Župní pedagogické muzeum.

PRVNÍ REPUBLIKA

Používání učebních pomůcek znamenalo velký rozmach zejména

v období samostatného československého státu. Učební pomůcky a obrazy vyráběla řada specializovaných firem v Praze, v Moravské Ostravě, v Přerově i dalších.

K jednotlivým typům pomůcek vydávaly firmy podrobné katalogy, ve kterých si školy i soukromníci mohli vybrat preparáty a modely k výuce jednotlivých předmětů. Výběr dodávaných pomůcek odpovídal rozsahu učební látky pro všechny stupně středních, občanských i národních škol v Československu. Rozdělení do oborů, oddílů a skupin bylo provedeno podle nejnovějších učebnic. K nejpoužívanějším patřily pomůcky pro výuku biologie, fyziky, matematiky a chemie.

Součástí katalogu firmy Logia v Praze Seznam přírodovědných preparátů a modelů z roku 1934 byl oddíl **Nauka o člověku** – antropologie (Tělověda – somatologie). V této části katalogu nabízela firma školám specifické učební pomůcky, například přírodní preparáty v tekutinách – lidský zárodek, chrupavčitou kostru 5–7 měsíčního embrya, mozek, ledvinu nebo srdce zdravého člověka či „srdce pijáka lihovin“. V nabídce byly také suché přírodní preparáty – kostra člověka, lebka, zuby, obratle, páteř či končetiny. Ve školách se také osvědčily tělovědné modely, modely

Školní obraz – Vím, co jím, 20.–30. léta 20. stol.

Školní obraz – Mléko jako potravin, 20.–30. léta 20. stol.

Foto – Prvorepublikový kurz první pomoci, 20. léta 20. stol.

Školní obraz – Meinhold: První pomoc při úrazech – Přenášení raněných, 30. léta 20. stol.

smyslových ústrojí, vzájemné polohy útrobu, jednotlivé vnitřní orgány atd. Nejrozšířenější byl model trupu dospělého člověka, hlava – průřez, modely čelisti, oka, srdce, ucha, hrtanu, kůže a krevního oběhu.

PRVNÍ ŠKOLNÍ OBRAZY

Prvním propagátorem obrazové výzdoby školní učebny byl již v 17. století J. A. Komenský (1592–1670). Ve druhé polovině 19. století se na Komenského úspěšně pokusil navázat český lékař a pedagog Karel Slavoj Amerling (1807–1884). V letech 1858–1865 vydal soubor 150 školních obrazů nazvaný Ob-

razy k názornému vyučování. Jednalo se o první český cyklus této didaktické pomůcky.

Nové směry v pedagogice formovaly již v prvním desetiletí 20. století zájem o původní český školní obraz. Této myšlenky se ujala dvě pražská nakladatelství – vydavatelství Dědictví Komenského a nakladatelství Bedřicha Kočího.

PRVOREPUBLIKOVÉ ŠKOLNÍ OBRAZY

Vznik Československé republiky umožnil další rozvoj původních českých školních obrazů, kterých byl na školách stále nedostatek. Znalci svolaný Zemským ústředním spolkem českých učitelských jednot na jaře roku 1919 vypracovali návrhy obrazových pomůcek pro české školy.

Tematicky byly prvorepublikové obrázky velmi rozmanité. Pro výuku byla vydávána následující témata – Názorné vyučování, Čtení a mluvnice, Počty a měřičství, **Tělověda**, Národopis, Přírodopis, Technologie - Fyzika - Chemie, Zeměpis, Dějepis, Mapy a Náboženství.

Téma **Tělověda** zahrnovalo např. v katalogu firmy Logia z roku 1931 téměř třicet typů obrazů od různých vydavatelů. Jednalo se např. o obrázky tematických celků Anatomicko-hygienické obrázky, První pomoc, První pomoci při úrazech, Anatomické obrázky, Obrázky k vyučování tělovědy, Rozklá-

dací tabule těla muže i ženy, obrázky znázorňující Péči o kojence, Tabule k vyučování o tuberkulóze, Tabule k vyučování o pohlavních nemocech, Tabule k vyučování o malárii, Tabulky hygieny dělnictva, obrázky propagující „zdravou“ stravu - Mléko jako potrava a Vím, co jím. Kvalitní výtvarné zpracování školních obrazů podporovalo výuku biologie a obrázky pomáhaly i při pořádání zdravotnických kurzů na školách.

KONEC ROZMACHU PRVOREPUBLIKOVÝCH ŠKOLNÍCH POMŮCEK

Slibný vývoj prvorepublikových učebních pomůcek a školních obrazů přerušila světová hospodářská krize a posléze i události druhé světové války, které znamenaly značná omezení pro české školství. Za války, kdy byla řada školních budov zabrána německou armádou, utrpěly sbírky učebních pomůcek největší škody a školy musely často po válce zakládat sbírky nové.

(PhDr. Pavla Koritenská je historičkou Muzea východních Čech v Hradci Králové)

(Použity fotografie ze sbírek Muzea východních Čech v Hradci Králové a s laskavým svolením i ze sbírek školních obrazů Pedagogického muzea J. A. Komenského v Praze)

TŘI MĚSÍCE VE LVÍM MĚSTĚ

Stanislav John

Autor článku MUDr. Stanislav John popisuje své zážitky ze stáže, kterou absolvoval ještě jako student 6. ročníku. Stáž byla součástí odměny za druhé místo ve studentské vědecké soutěži Prix de Médecine sponzorované farmaceutickou firmou Pierre Fabre Medicament a francouzskou ambasádou v Praze. Do této soutěže byl nominován jako vítěz teoretické sekce fakultního kola SVŮČ.

Na podzim roku 2009 jsem dostal možnost zúčastnit se tříměsíčního studijního pobytu v Lyonu ve Francii. Toto malebné město mi přirostlo k srdci takovým způsobem, že si dovoluji říci, že jsem zde našel svůj malý ráj na zemi. Kdysi římské sídliště jménem Lugdunum, v minulosti proslavené hlavně produkcí hedvábí, se rozkládá na soutoku dvou poměrně velkých řek – dravější Saony a klidnější Rhony. Tyto řeky také utvářejí zdejší klima a atmosféru. Zvláště břehy Rhony, hustě posázené platany, byly nově přetvořeny z parkovacích míst na odpočinkovou zónu vhodnou pro relaxaci nejrůznějšího druhu. Zástupy lidí se po nich za pěkného počasí, což je velice často, procházejí, běhají, jezdí na kole či si jinak upevňují svoji fyzickou kondici. V dosahu jsou ukotveny parníky sloužící jako kavárny, restaurace, diskotéky a noční kluby. Kdo má chuť, může si v létě řeku prohlédnout i na vodních lyžích. Lyon je se svými 1.650 000 obyvatel považován za dru-

hé největší město Francie. Nejen o toto druhé místo se ale stále „pere“ s 300 km vzdálenou Marseille. Vzájemná nevráživost a emoce se nejvíce projeví při fotbalovém střetnutí, kdy proti sobě navíc nastoupí dva stejně ambiciózní kluby jménem Olympique. Celé město fotbalem žije a výsledek se rozebírá ještě dlouho po samotném utkání. Kulturní život je zde velmi bohatý, dokonce se říká, že se v průběhu roku koná 360 různých festivalů a slavností. Namátkou snad mohu jmenovat Biennale de la danse, případně oslavy nového Beaujolais. Asi nejdůležitější, pro samotné obyvatele Lyonu ještě významnější než výročí dobytí Bastily, je Svátek světla. Původní oslava konce morové epidemie se proměnila v přehlídku nejroztodivnějších světelných výtvořů, kdy pro tuto výzdobu jsou použity nejdůležitější stavby města. Moderní umění je střídáno klasickými motivy z historie města, vždy je to ale úchvatná podívaná završená sérií ohňostrojų. Původní tradice se však zachovala a každý by měl v tento den dát v upomínku za okno malou svíčku. Lyon je vyhlášený i jako místo prvotřídní kuchyně a kulinařství. Mísí se zde to nejlepší z umění okolních departementů, potažmo celé Francie. Sám mohu potvrdit, že výborně se vaří nejen v tradičních restauracích zvaných bouchon, ale také běžně v domácnostech. Po celém městě se nachází řada specializovaných krámků s nejrůznějšími laskominami, cukrovinkami a čokoládou

Svátek světla

Břeh Rhony

Nemocnice Edouard Herriot byla vystavěna v letech 1913–1933 podle plánů slavného lyonského architekta Tonyho Garniera a je zařazena do kulturního dědictví Francie

počínaje a mořskými plody, husí paštikou, případně výrobky z hlemýžďů konče. Přiznávám, že jsem málokdy odolal a něco menšího z této bohaté nabídky nevyzkoušel. Pracoval jsem v Nemocnici Edouard Herriot v biochemické laboratoři Ústavu patologické anatomie pod vedením doktorky Marie-Odile Joli. Při výzkumu a diagnostice Lynchova syndromu jsem si na vlastní kůži mohl vyzkou-

šet a získat určitou rutinu v PCR, elektroforéze a sekvenaci DNA získané z parafinových bločků pacientů po operačním výkonu nebo biopsii. Pro mě zkušenost nesmírně cenná, protože jsem měl možnost setkat se s technologiemi poměrně moderními, jakou je například pyrosekvenace. Běžně jsem chodil do nemocnice na devátou hodinu ráno, odcházel po čtvrté odpolední. Ve dvanáct pak byl oběd v místní kantýně. Podle sortimentu a kvality jídla, kterou toto zařízení nabízelo, bych ale pro ni považoval toto slovo za málem až urážející. Není divu, že jsme se vraceli do laboratoře často i po více než hodině. Nejen v práci byli lidé vůči mně velmi milí a přátelští a moji ne dokonalou francouzštinu bez mrknutí oka přecházeli. Přišlo mi, že Francouzi si umějí života více užít. Nikam příliš nespěchají, vše si radši dvakrát rozmyslí, práce si berou jen tolik, kolik opravdu zvládnou, a proto se potom méně stresují. Malinko však trpí určitou krátkozrakostí, kdy jim chybí přehled o dění v okolním světě. Celkově se mi ale francouzský styl života a mentalita zalíbily a rozhodně se ještě v budoucnu pokusím Francii na nějaký čas navštívit.

Na závěr bych rád poděkoval doktoru Niangovi z Ústavu lékařské biochemie a Francouzské ambasádě v Praze za laskavé zajištění této stáže a v neposlední řadě vedení Lékařské fakulty v Hradci Králové za finanční příspěvek.

Foto I. Šulcová

V tradičním květnovém termínu se konal 19. Jarní koncert, pořádaný lékařskou fakultou. Jeho hostem byl tentokrát houslový virtuos, hradecký rodák, Jaroslav Svěcený. Sólově, či s doprovodem kytary Miroslava Klause přednesl díla autorů širokého časového období – od J. S. Bacha do současnosti, včetně dvou svých vlastních skladeb.

Nešlo však jen o hudbu; Jaroslav Svěcený představil i svou sbírku historických houslí a viol (včetně vzácného nástroje od Guarneriho) a velmi poutavě hovořil o rozdílech jednotlivých nástrojů, o jejich výrobě i o mistrech houslařích. Zcela zaplněná Velká posluchárna aplaudovala uměleckému zážitku. I po stránce společenské se akce vydařila.

I. Š.

Foto: I. Rozkošný

Foto: I. Rozkošný

Foto: A. Ryška

Ze života hmyzu

„V horečném puzení na světě všechno pracuje k svému zrození, chce být, chce žít, chce trvat, a ať si co chce cítí, je to jen jediná věc: strašlivá rozkoš bytí.“

Tolik citát z druhého dějství divadelní hry Karla a Josefa Čapkových *Ze života hmyzu*. Jednoznačně vystihuje to, co se děje v přírodě všude kolem nás, mikrokosmos nevyjímaje. Zachytit život hmyzí říše a zprostředkovat jej nám ostatním prostřednictvím fotografií, to je velká výzva, a když se výsledek povede, tak i fantastická práce, ne-li umění. Ovšem k tomu, aby výsledek byl alespoň dobrý, musí fotograf vlastnit jednak potřebné vybavení, ovládat techniku makrofotografie, a především by měl mít nekonečnou trpělivost, občas i trochu štěstí.

Výstava makrofotografií, nazvaná *Ze života hmyzu*, se konala v 1. poschodí budovy Lékařské fakulty v Šimkově ulici v průběhu měsíce března. Autory vystavených prací byli RNDr. Ivan Rozkošný, prof. MUDr. Aleš Ryška, MUDr. Zdeňka Ryšková, MUDr. Aleš Kohout a MUDr. Marek Uhrin. Fotografování se věnují různě dlouhou dobu, někteří od mládí, jiní tomuto koníčku propadli relativně nedávno, všichni dohromady jsou však posedlí touhou zachytit zlomek vteřiny z minimální vzdálenosti, takže dokonce desetiny milimetrů rozhodují o kvalitě pořízeného snímku. Fotografují v nejrůznějších lokalitách, jako je např. CHKO Blaník ve Středních Čechách, rezervace Plachta v Hradci Králové či slepá ramena Orlice v Malšovicích. Na svoje úlovky trpělivě číhají a čekají, fotografují tedy živý hmyz, který neupravují ani nepodchlazují.

Foto: Z. Ryšková

Součástí vernisáže této výstavy, dne 24. února, bylo vystoupení královéhradecké skupiny Kantoři, která shodou okolností v letošním roce slaví 40. výročí hudební činnosti. Skupina stále zůstává věrna svému původnímu krédu – navazuje na muzikantské tradice minulosti a přibližuje posluchačům hudební a textové kouzlo lidových písní a melodií od nejstarších dob až po současnost. K autenticitě starých melodií přispívají také dobové hudební nástroje, jako je např. niněra, fidula, fanfrnoch, středověké dudy, píšťala s měchuřinou a další. Vystoupení skupiny bylo více než hodinové, do podvečera na lékařské fakultě zněly písně rumunské, španělské, irské, polské, ukrajinské, skotské i jiné, většinou v české textové úpravě, samozřejmě nechyběly ani české lidové. Nezbyvá než Kantorům popřát další dlouhé roky hudební činnosti a autorům fotografií spoustu skvělých „úlovků“.

Iveta Juranová

Lidé hradečtí v kresbách Rudolfa Malce

Profesor Rudolf Malec (*1924), emeritní přednosta neurochirurgické kliniky, královéhradecký rodák, vydal CD „Lidé hradečtí“ s 246 obrázky zachycujícími na 270 hradeckých osobností s komentářem autora (1).

Jeho perokresby nejsou přesnou portrétní kresbou ani karikaturami. V několika tazích, někdy dokonce jedním tahem, se snaží vystihnout podobu, povahu, záliby a pracovní zaměření zobrazované osoby.

V kreslení je Malec samouk. Výtvarné sklony projevil již na gymnáziu podporován profesorem kreslení Karlem Štěrbou. Začal zachycovat podoby členů profesorského sboru a pak mnoha známých hradeckých lidí a postavíček. Za války vydal A. Janota v Novém Bydžově jeho litografie podob šestnácti známých bydžovských postav. O jeho výtvarném nadání se dozvěděl anatom profesor Hromada, který se na něho, tehdy

Anna Beková

studenta medicíny, obrátil s žádostí, zda by mohl kreslit pro anatomii výukové tabule. V té době anatomické atlasy byly vzácností. Malcovy barevné anatomické tabule byly tak názorné, že je ústav anatomie dosud uchovává a některé i používá ve výuce.

První výstavu Malcových kreseb uspořádalo Městské muzeum v Králíkách v roce 2000 pod názvem „Kreslíci neu-

Vladimír Preclík

Julius Jirotko, vrchní metař

rochirurg“. Rozšířená verze se uskutecnila v Hradci Králové v Galerii na mostě na farmaceutické fakultě a další na lékařské fakultě. V roce 2004 vyšla publikace „Kdo je kdo“ (2) zobrazující na 64 obrázcích pracovníky naší fakulty a fakultní nemocnice. Jsou tu vtipným a výstižným způsobem zachyceni lékaři chirurgické, neurochirurgické a kardiologické kliniky, mnozí opětovně u příležitosti životních výročí. Pamatováno je ale i na lékaře z dalších pracovišť nemocnice.

Malcovy kresby

Antonín Vápeník, poslední královéhradecký drožkař

najdeme i v průvodcích „Hradec Králové od brány k bráně starým městem“ (3) a „Od barokní pevnosti k modernímu městu“ (4). Jsou v nich zobrazeni starostové města J. V. B. Pilnáček a F. Ulrich, historií města se zabývající J. Simon, K. S. Kašpar a JUDr. J. Kaňka. V části věnované fakultní nemocnici najdeme celou plejádu významných lékařů této nemocnice. Po zásluze tu najdeme i významného hradeckého sochaře Vladimíra Preclíka, který pro Výukové centrum lékařské fakulty ve fakultní nemocnici vytvořil bystu hradeckého rodáka, světově proslulého patologa Karla Rokitského. Z velkého počtu zobrazených hradeckých osob jmenujme alespoň Annu Bekovou, matku herce Josefa Beka, zobrazenou se svíčkou, pro její službu v kostele Nanebevzetí Panny Marie, vrchního metaře Julia Jirotku, posledního královéhradeckého drožkaře Antonína Vápeníka a další rázovité postavy a postavičky zachycující atmosféru starých časů.

Malcovy perokresby obohatily i úsměvné „Medicínské historky z Královéhradecka“ (5). Kresby jedenácti významných představitelů královéhradecké medicíny tvoří od prosince 2009 trvalou expozici ve Výukovém centru. Jde o zakladatele lékařské fakulty akademika Jana Bedrnu, profesora Jana Maršálka a profesora Antonína Fingerlanda a další lékaře a učitele, kteří se podíleli na budování fakulty v počátcích jejího založení. Projev prof. L. Steinharta pronesený na vernisáži a přibližující nám poutavě a zasvěceně zobrazené koryfeje královéhradecké medicíny vyšel v minulém čísle SCANU.

Prof. Rudolf Malec nejenže reprezentoval naši neurochirurgii na mnoha

mezinárodních kongresech, ale zasloužil se i o to, že v úctyhodném souboru kreseb osob zachytil kus historie Hradce Králové, lékařské fakulty a fakultní nemocnice.

Prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc.
Kabinet dějin lékařství

CD „Lidé hradečtí“ si lze prohlédnout v knihovně královéhradecké lékařské fakulty

LITERATURA:

1. R. Malec: Lidé hradečtí. CD.
2. R. Malec: Kdo je kdo. Výběr kreseb z let 1946 – 2004. Nucleus HK, 2004.

3. F. Skopec, H. Čenková, R. Malec, Z. Doubek: Hradec Králové. Od brány k bráně starým městem. Nucleus HK, 2006.
4. F. Skopec, H. Čenková, R. Malec: Hradec Králové. Od barokní pevnosti k modernímu městu. Nucleus HK, 2009.
5. L. Chrobák, S. Káš: Medicínské historky z Královéhradecka. Grada Publishing, a. s., Praha, 2007.

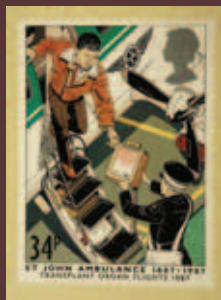
Dobrý skutek

Na ambulanci interní kliniky přišel večer v doprovodu své manželky asi sedmdesátiletý nahluchlý nemocný s chronickým zánětem průdušek s výraznou astmoidní složkou. Pacientova manželka projevovala značnou obavu o jeho zdravotní stav. Po injekci Syntophyllinu astmoidní složka a s ní i dušnost ustoupily a ambulantní lékař dr. Chrobák se snažil pacientovu manželku uklidnit, že stav není tak vážný, že pacientovi předepíše léky, které mu jistě uleví.

Po těchto slovech se v obličejí manželky objevil bolestný výraz zklamání: „Vy ho chcete poslat domů, pane doktore? Když já jsem si myslela, že manžela na nějaký ten den přijmete. On je totiž, zvláště v noci, stále velmi aktivní, a já jsem se těšila, že se alespoň několikrát vyspím“.

Člověk by měl udělat denně alespoň jeden dobrý skutek, řekl si dr. Chrobák, a současně si uvědomil, že toho dne ještě žádný dobrý skutek neudělal. A tak nemocného přijal. L.Ch.

HISTORIE MEDICÍNY VE FILATELIÍ (5)

Z archivu M. Vostatka

Britská pošta vydala v roce 1987 sérii známek ke 100. výročí založení instituce St. John Ambulance, která zajišťuje přepravu nemocných. Hodnota 34 p znázorňuje leteckou přepravu lidských orgánů pro transplantaci, v tomto případě ledviny.

Pošta vydala známku i na pohlednici; tímto způsobem propagují ve Velké Británii poštovní známky.

CO TAKÉ ZAZNĚLO V SENÁTU ...

Cena senátora M. M.

Vážený pane předsedající, vážený pane ministře, vážené kolegyně a kolegové. Až dosud jsem byl přesvědčen (senátor R. F.) o tom, že nejméně obsažná bývají vystoupení našeho kolegy M. M. Kdyby se udělovala jeho cena, určitě by ji za dnešní vystoupení dostal kolega M. D. (Šum v sále.)

Technoparty podle senátora J. K.

Pohyby tančících se podobaly tanci svatého Víta, což lékaři vědí co je. Nebo spíše padoucnici. Ne, jak včera napsal kolega Kocáb, že to byly krásné tance a zpěvy. To mělo hodně daleko do kultury, to bylo dál než z Chebu do Vladivostoku. (Smích v sále.)

Sexuální diskriminace

Senátor F. M. se svěřil, že má téměř staromódní úctu k ženám, že je členem výboru pro rovná práva žen a mužů v Radě Evropy a dokonce, což je úsměvná záležitost, před nedávnem mu bylo doručeno sdělení ze Spojených států, že byl zvolen ženou roku. (Oživení v sále – smích – potlesk.) Oni se zřejmě domnívali, podle údajů ze Štrasburku, že mám jiné pohlaví než mám. (Smích.)

Na schůzích Senátu PČR vyslechl a ze stenografických záznamů zpracoval Karel Barták

Ilustrace Michael Marčák

*1935, sochař, medailér, malíř. Vystudoval Vyšší školu uměleckého průmyslu v Praze (prof. V. Šimek a D. Livora) a Akademii výtvarných umění v Praze (prof. O. Španiel).

Na začátku 60. let byl zakládajícím členem královéhradecké výtvarné skupiny Horizont.

V současné době je členem Asociace umělců medailérů v Praze a oblastního sdružení Unie výtvarných umělců v Hradci Králové. Jeho práce jsou zastoupeny v řadě sbírek muzeí a galerií v Čechách i v zahraničí.

Od 70. let se zúčastňuje soutěží na pamětní mince, které vypisuje Česká národní banka; řada jeho návrhů byla odměněna.

Žoldněř – dřevěná plastika

Zelená krajina – olejomalba

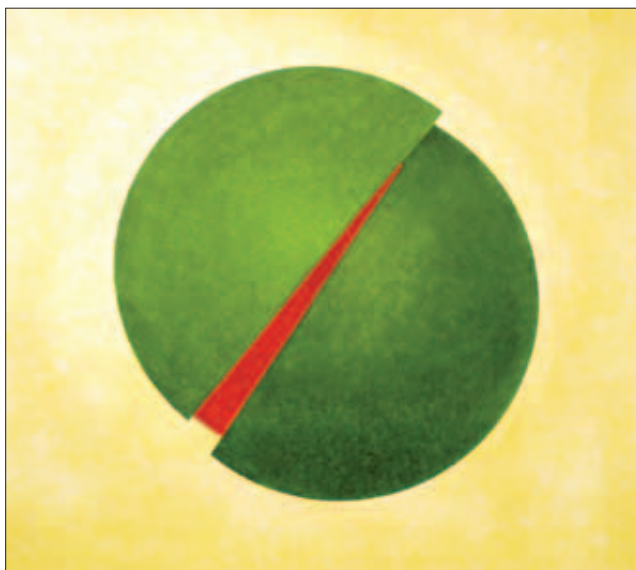
Karel Janoušek

* 1933, výtvarník, věnuje se malbě, grafice a grafickému designu. Absolvoval Střední umělecko-průmyslovou školu v Praze, potom se zabýval především propagační grafikou a grafickou úpravou tiskovin. Souběžně se začal věnovat volné tvorbě, od roku 1972 pracuje jako samostatný výtvarník.

Základním výtvarným prvkem jeho prací je písmeno jako grafický znak, které je pro něj východiskem pro vytvoření symbolu určitého slova. Nedílnou součástí Janouškových děl je vtipný nápad a myšlenková či výtvarná zkratka a také té-

měř výhradně jednoslovné názvy. Ty pomáhají divákovi buď dešifrovat obsah a význam díla, nebo jsou pouhým návodem k hledání dalších pojmů a symboliky ukryté v obrazu.

I. Juranová

Plodnice – malba

Wings – malba

— Z HISTORIE ČESKÝCH ŠPITÁLŮ —

Špitál v Konárovicích – „Barborka“

Východně od Kolína v obci Konárovice, na místě tvrze z r. 1453, byl v r. 1661 postaven zámek. Během staletí měl několik majitelů, až jej r. 1772 koupila manželka vojenského velitele Prahy Alžběta Quasco de Clariers. Během rozsáhlé barokní přestavby staví pro své poddané i špitálek, jednoduchou barokní stavbu se dvěma pokojíky, v průčelí je štít se sochou sv. Alžběty (foto). V současnosti je využíván jako obchůdek s potravinami, místními obyvateli zvaný „Barborka“. Je velmi pěkně udržován a z jihozápadní strany je na něj přes rybníček malebný pohled.

Jan Smit

Zdeněk Malec

(*1956)

Vystudoval Elektrotechnickou fakultu VUT v Brně.

Amatérsky fotografuje od školních let, používá klasický i digitální fotoaparát.

Výstava jeho fotografií s názvem *S objektivem mě baví svět* se konala v dubnu a květnu v prostorách 1. poschodí budovy Lékařské fakulty v Šimkově ulici.

Vystavené fotografie ohodnotil královéhradecký fotograf Miloš Vojtíš: „Je zřejmé, že autor má opravdu rád krajinu a dokáže nejen nalézt to správné místo, ale umí trpělivě čekat na nejvhodnější a nejlepší světlo, které motiv ještě umocní. Není nutné zdůrazňovat, že pak také dokáže dobře a kvalitně svůj záměr technicky zpracovat. Zajímavé motivy nalézá také v prostředích, kde se pohybují lidé a dokáže přitom citlivě zachytit situace, které někdy nepostrádají jemný humor.“

I. Juranová

Tymošenková →

Zima v Orlických horách

Padova – Mekka medicíny

I. ŠTEINER

Motto: Jak touha veliká
po krásné Padově, věd štěpnici
mne vedla do úrodné Lombardie,
Vlach slavných utěšené zahrady ...
(W. SHAKESPEARE: ZKROCENÍ ZLÉ ŽENY;
PŘEKLAD J. V. SLÁDEK)

Obr. 1. Náměstí Prato della Valle

Měl jsem možnost navštívit italskou Padovu a její univerzitu. V tomto článku se s vámi chci podělit o své dojmy.

Město Padova (lat. Patavium, angl. Padua) existuje již 3000 let. V 11.–13. století bylo vedoucí italskou komunitou. V letech 1405–1797 patřilo pod Benátky, v letech 1815–1866 pod Rakousko. V současnosti má asi 250 tisíc obyvatel. Má krásně zachovanou historickou románsko-renesanční část. Kulturním a církevním centrem města je bazilika sv. Antonína ze 13. století, v níž je i světová hrobka. Antonín Padovanský (1195–1231) byl františkánský mnich, teolog a kazatel, který ve městě působil a zemřel a je jeho patronem.

V Padově najdeme několik nej –: je to například největší náměstí ve světě Prato della Valle – oválného tvaru, s parky, vodními kanály a celkem 87 sochami slavných Italů (obr. 1) či nejstarší botanická zahrada v Evropě, z roku 1545.

Z významných staveb je možno uvést alespoň palác Della Ragione z 13. století, který má střechu ve tvaru lodního kýlu; zasedala v něm městská rada a byl zde i soud a vězení (obr. 2). Turisticky nejatraktivnějším objektem je kaple rodiny

Obr. 2. Palác Della Ragione

Scrovegniů vyzdobená freskami od Giotta z let 1302–1306, znázorňujícími epizody z bible (obr. 3).

Padova byla významným kulturním centrem; působili zde m.j. malíři Giotto a Mantegna, sochař Donatello, či básník Dante.

Největší dojem však na mne udělala historie zdejší univerzity a její lékařské fakulty.

Padovská univerzita je jednou z nejstarších na světě; byla založena v roce 1222. Ve 13. a 14. století přitahovala studenty z řady evropských zemí – Německa, Francie, Anglie, Španělska, Polska, Maďarska, ale i z Čech. Vrcholného věhlasu dosáhla v 15.–16. století, kdy její lékařská fakulta byla nazývána Mekkou medicíny.

Z nelékařských osobností, které na padovské univerzitě působily jako profesori či studenti to byla jména jako Galileo Galilei, Mikuláš Koperník, Erasmus Rotterdamský, Torquato Tasso, Carlo Goldoni, Giacomo Casanova a mnozí další. Prioritou Padovy je první promoce ženy na světě, v roce 1678 na filozofické fakultě (obr. 4).

Ale soustředíme se na lékařskou fakultu! V sídle univerzity, paláci Bo (= býk), je z pohledu historie medicíny řada pozoruhodností. V zasedacím sále vědecké rady lékařské fakulty je obrazová galerie slavných učitelů zdejší medicíny; řadu

Obr. 3. Giotto: Polibek Jidáše, freska v kapli Scrovegniů

jejich jmen známe z anatomických eponym, např. Fallopius, Fabricius, Eustachio či Wirsung. Nejslavnějšími však byli Andreas Vesalius (1516–1564), autor první podrobné učebnice anatomie a Giovanni Battista Morgagni (1682–1771), zakladatel orgánové patologie. V letech 1599–1602 v Padově studoval i objevitel krevního oběhu William Harvey.

V tzv. Sále čtyřiceti jsou uvedena jména čtyřiceti svého času nejlepších studentů univerzity. Je potěšující, že zde najdeme i dva Čechy (Ceco); jsou to Jan Křtitel Boháč (1724–1768), pozdější profesor na lékařské fakultě v Praze a teolog Protasius de Czernahora (Tas z Boskovic; 1446–1482), pozdější biskup olomoucký. V tomto sále je vystavena i katedra, z níž přednášel Galileo Galilei.

Obr. 4. Památník první ženě na světě – absolventce univerzity (Elena C. Piscopia, 1678; palác Bo)

Nejkrásnějším sálem v paláci Bo je Aula Magna, jejíž stěny jsou zaplněny erby rektorů univerzity a na stropě jsou portréty nejslavnějších profesorů – Galilea a Morgagniho (obr. 5).

Asi největší pozoruhodností univerzity je Teatrum Anatomicum – pitevni sál, první v Evropě, zbudovaný roku 1594. Jde o dřevěný amfiteátr, tvořený šesti soustřednými galeriemi s kapacitou 300 míst k stání. Osvětlen byl svíčkami a lampami. Uprostřed, v nejnižším místě, prováděl profesor pitvu (obr. 6).

Závěrem chci upozornit všechny, kdo navštíví jedinečné Benátky, že pouhých 40 km na západ je Padova, která rozhodně také stojí za shlédnutí.

Obr. 5. Aula Magna univerzity

Obr. 6. Teatrum Anatomicum zbudované 1594; litografie z roku 1844

Prof. MUDr. Aleš Ryška, Ph.D. (*1970), patolog. Fotografii má jako velkou zálibu od svých 10 let. Postupně vystřídal celou řadu kinofilmových i digitálních fotoaparátů. Věnuje se zejména panoramatické fotografii, záběrům architektury a přírody a v posledních letech také fotografii s vysokým dynamickým rozsahem (high dynamic range - HDR).

Torre de Belém je opevněná věž v Lisabonu, zařazená na Seznam světového dědictví UNESCO. Snímek byl pořízen technikou HDR využívající spojování a prolínání sekvenčně pořízených snímků při různé expozici.

Aleš Ryška: Torre de Belém